

NAL**Norske arkitekters landsforbund**
National Association of Norwegian ArchitectsNational Association of
Norwegian ArchitectsJosefines gate 34
NO-0351 Oslo, Norway
Tel.: (+47) 23 33 25 00
Fax: (+47) 23 33 25 01nal@arkitektur.no
www.arkitektur.noBank: 1600 42 58197
NO 970 168 931 MVAOLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTET
Postboks 8148 Dep.
0033 OsloOslo, 15. desember 2010
4498 B15**Høringsuttalelse vedrørende: Høring - revidert Europaparlaments- og rådsdirektiv 2010/31/EU om energieffektivitet i bygninger (byggningsenergidirektivet)**

Det vises til departementets høringsnotat av 3. november 2011, deres ref. 10/01208-7, og avtale om utsatt frist for høringsuttalelse.

Bakgrunn

Norske arkitekters landsforbund (NAL), stiftet 1911, er medlemsorganisasjon for arkitekter i Norge. NAL arbeider for å fremme god arkitektur og arkitekters felles interesser. NAL er partipolitisk uavhengig og utgjør et faglig nettverk og fellesskap. Medlemmene omfatter ca. 4300 arkitekter i privat og offentlig sektor, samt studenter.

Generelle bemerkninger

Norske arkitekters landsforbund (NAL) støtter og ønsker det økte fokus på energieffektivitet i bygninger velkommen.

Det er viktig å spørre seg om hva byggningsenergidirektivet vil medføre i forhold til dagens regelverk og i forhold til utformingen av de fysiske omgivelsene. Som arkitekter er vi opptatt av at bygninger skal tilpasses landskapet; vi tar utgangspunkt i det aktuelle sted med lokale kvaliteter og forutsetninger. Plassering av bygninger i landskapet på klimatisk gunstige steder har alltid vært en viktig faktor for god arkitektur.

Byggenæringen kan bidra til å snu utviklingen i den globale klimasituasjonen. Som rik oljenasjon kan og bør Norge påta seg et særlig ansvar og føre an i arbeidet for fornybar energi, en klimaeffektiv byutvikling og en bærekraftig byggesektor. Energieffektivisering innen bygg og byggebransje er billig i forhold til andre klimatiltak, og den langsiktige samfunnsøkonomiske gevinsten er stor.

Arkitektene vil ta sin del av ansvaret, og er i ferd med å omstille sin praksis til klimarettet, tverrfaglig prosjektering. Miljøkriterier vektlegges i planlegging og saksbehandlingspraksis. Offentlig støttede forbildeporsjekter og idealistisk drevne småprosjekter viser nye veier, og løsninger for energieffektive og klimatilpassede bygninger er nå utprøvd for norske forhold og i ferd med å

implementeres. Det gjenstår imidlertid mye før et flertall av prosjektene som bygges i Norge blir klimanøytrale og økologisk bærekraftige. Den norske byggebransjen buttrer i dilemmaer, interessemotsetninger og økonomiske hindringer på prosjektnivå, stanger i trege forvaltningssystemer på plannivå og strever med å følge med i en hurtig teknologi- og produktutvikling. Kun få byggherrer er villige til å investere i utviklingsarbeid og eventuelt ta risikoen ved utprøving av nytenkende løsninger. Det er derfor behov for forsknings- og utviklingsmidler knyttet til prosjektering og ressurser til et mangfold av pilotprosjekter.

Det er viktig at merarbeidet som høringsforslaget medfører i planleggings- og prosjekteringsfasen blir sikret med tilstrekkelige ressurser til arkitektfaglig arbeid. Bygningsenergidirektivet bør ikke medføre ekstra ressurskrevende teknologi.

Vi anbefaler at disse bemerkninger tas hensyn til i det videre arbeid. Under følger kommentarer til spesifiserte punkter til høringsutkastet.

Kommentarer til spesifiserte punkter i høringsutkastet:

Artikkel 2 punkt 10:

Vi mener at både punkt *a* og punkt *b* bør velges som kriteria for hva en hovedombygging er, i forbindelse med implementering av direktivet. Dette med bakgrunn i at redusert energibruk i eksisterende bygninger utgjør en betydelig og stor del av en mulig reduksjon av klimagassutslipp. Samtidig er det viktig at begrepet *hovedombygging* omfatter både totalombygginger og rene fasadeombygginger. Direktivets krav bør omfatte størst mulig bygningsmasse – selvfølgelig innenfor økonomisk forsvarlige rammer, som er beskrevet i andre deler av direktivet.

Artikkel 4 punkt 2 (b):

Norge bør også sette krav til kirke- og menighetsbygninger (hvis ikke disse faller under punkt (a) i samme artikkel). Dette med bakgrunn i at spesielt slike bygninger – som er offentlig tilgjengelig – i kraft av sin funksjon egner seg utmerket som forebildeprosjekter. Vi anser det også som offentlighetens ansvar og engasjere seg i spørsmål om bærekraftig utvikling og klimatilpasning.

Artikkel 4 punkt 2 (c):

Begrepet midlertidige bygninger bør tidsbegrenses til et tidsrom betydelig mindre enn to år. Dette for å styrke bærekraftighet samt å unngå at det utvikles en bruk og kast mentalitet for å omgå strenge krav til nybygg. Når det gjelder industribygg, verksteder og landsbruksbygninger, i samme avsnitt, mener vi at disse bør spesifiseres nærmere; man bør unngå at stilles for strenge krav til slike bygninger, samtidig bør kravene gjelde for bygninger hvor det er funksjonelt, teknisk og økonomisk relevant.

Artikkel 4 punkt 2 (d):

Bygninger som brukes bare en viss periode per år bør ikke uten videre holdes utenfor kravene. Skal Norge gå foran som et eksempel i internasjonal sammenheng bør også det store antall fritidsbygninger omfattes av regelverket, med henblikk til energiforbruket. Imidlertid må det brukes skjønn. Vi foreslår derfor at kravene ikke omfatter fritidsbygninger dersom det stilles krav til fornybar energi for oppvarmingen av disse. Slik kan man også i møtekomme behov for vern av tradisjonelle hyttebygg som ofte varmes opp med fornybare ressurser som ved.

Artikkel 4 punkt 2 (e):

Frittstående bygninger med et areal mindre enn 50 kvm bør eventuelt også omfattes av regelverket. Dette må ses i sammenheng med at plan- og bygningsloven åpner for mindre tiltak som er fritatt

søknadsplikt. Man bør unngå at definisjonen brukes for å omgå kravene, ved for eksempel å bygge flere mindre enheter i stedet for en stor.

Artikkel 12 punkt 1 (b):

Det offentlige skal ha en tydelig forebildefunksjon, blant annet ifølge regjeringens arkitekturpolitikk *arkitektur.nå*. Vi mener at sertifiseringen ikke bør sette noen arealmessig nedre grense. Offentlige bygg som er regelmessig besøkt av offentligheten bør alltid sertifiseres, uansett areal.

Artikkel 12 punkt 6:

Sertifiseringsplikt bør også gjelde kirke- og menighetsbygninger. (ref. kommentar Artikkel 4 punkt 2 (b):)

Artikkel 20 punkt 3:

I forbindelse med dette punktet ønsker vi å påpeke at det er viktig at man styrker og støtter kunnskapsnivået blant arkitektene og hos alle aktører i byggenæringen. I Norge har arkitektene i dag ofte mindre kunnskap om energiforbruk enn fagingeniørene. Men spesielt arkitektene, som et sentralt koordinerende ledd i prosjekteringskjeden, er i posisjon til å påvirke innovative tverrfaglige og fremtidsrettede løsninger. Det bør tilrettelegges for en periodisk og obligatorisk etterutdanning. I samarbeid med Lavenergiprogrammet er NAL og relevante fagmiljøene i ferd med å utvikle en etterutdanning for systematisk kompetanseutvikling. Vi vil oppfordre til at det i forbindelse med iverksetting av dette direktivet vil gis støtte til oppbyggingen. Det bør dessuten avsettes midler til en betydelig forskningssatsning som inkluderer utviklingsarbeid i prosjekteringspraksis, samt erfaringsoverføring fra forbildeprosjekter. FoU-arbeid og kunnskapsheving vil også styrke norsk byggenærings konkurransevne internasjonalt.

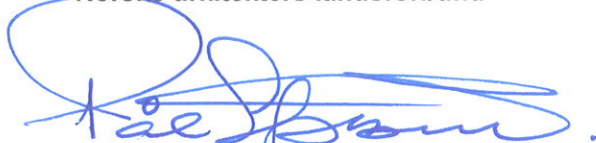
Annex 1 punkt 5:

Med henvisning til kommentar til Artikkel 4 punkt 2 (d) bør det innføres egen klasse for fritidsbebyggelse.

Konklusjon

NAL støtter innføringen av Bygningsenergidirektivet og ser at det kan bli et viktig element i utviklingen av ambisjonen om å styrke norsk arkitektur og byggeindustri. Det er viktig at dette direktivet går betydelig lenger enn TEK, for å styrke byggebransjen konkurransemessig. NAL imøteser direktivet som et ledd i en bevisstgjøring om miljømessige og klimatiske utfordringer. Byggebransjen kan med dette bidra til å snu utviklingen, lokalt så vel som globalt.

Norske arkitekters landsforbund

Pål Stephensen
Administrerende direktør